

GEMEENTE POSTERHOLT

Inhoudsopgave

1. Inleiding
  2. Bodemgesteldheid
  3. Grondgebruik   3.1 Agrarisch
                                 3.2 Niet-agrarisch
  4. Infrastructuur   4.1 Wegen
                                 4.2 Waterlopen
                                 4.3 Spoorlijnen en tramlijnen
  5. De gemeente Posterholt
  6. Conclusies
- Literatuurlijst
- Kaartmateriaal

Gemeentebescrijving Posterholt

1. Inleiding

1.1 Gemeente Posterholt

p.a. Raadhuisstraat 42

6061 EA Posterholt

Provincie Limburg

Inventarisatiegebied Midden-Limburg

Aantal inwoners: 4.230 (16-05-1988)

Oppervlakte: 12,01 km²

Onderdelen: Annendaal,   Holst,   Posterholt,   Vorst,
  Voorsterveid.

1.2 De gemeente Posterholt, deel uitmakend van het inventarisatiegebied Midden-Limburg, grenst aan de noordzijde aan de gemeenten Vlodrop en St. Odiliënberg. De oostgrens wordt gedeeltelijk door de gemeente Vlodrop en gedeeltelijk door de Nederlands-Duitse rijksgrens gevormd. Aan de zuidzijde liggen Duitsland en de gemeente Echt. De gemeente St. Odiliënberg en Echt vormen tevens de westelijke begrenzing van Posterholt. De gemeentegrenzen zijn in de periode 1850-1940 niet gewijzigd.

2. Bodemgesteldheid

2.1 Met uitzondering van een smalle strook oude rivierklei in het stroomgebied van de Vlootbeek, is de bodem in het grondgebied van de gemeente Posterholt bedekt met zandgrond. De Tranchotkaart toont dat aan het begin van de negentiende eeuw een groot deel van de gemeente bestond uit woeste grond. Heidegebieden kwamen voor in het noord-westelijk deel van de gemeente, langs de gemeentegrens met St. Odiliënberg, voorts langs de gemeentegrenzen met Vlodrop en Echt. Boscomplexen werden destijds aangetroffen tussen de kern Posterholt en de Vlootbeek, in het gebied tussen de kernen Posterholt en Montfort (gemeente Montfort) en, in de vorm van kleinere complexen, in de zuid- en zuidoostpunt van de gemeente Posterholt. Buiten de woeste gronden was de bodem in gebruik als akkerland.

Tussen 1850 en 1940 werd de woeste grond grotendeels door particulieren in cultuur gebracht. Een aaneengesloten bosgebied werd uiteindelijk alleen nog tussen Posterholt en Montfort in stand gehouden.

3. Grondgebruik

3.1 Agrarisch

Net als de meeste gemeenten, die behoren tot de Roerstreek, kan Posterholt, wat betreft het grondgebruik, gekarakteriseerd worden als een agrarische gemeente. Daarbij lag de nadruk op de teelt van granen, met name haver, en het houden van vee binnen gemengde bedrijven.

De graanteelt vond plaats op de akkers, die rond 1850 voornamelijk in de directe omgeving van de kern Posterholt en in het noordoostelijk deel van de gemeente gesitueerd waren.

In het laatste kwart van de negentiende en het eerste kwart van de twintigste eeuw vond een kleine accentverschuiving plaats. Binnen de agrarische activiteiten kreeg de teelt van aardappelen een belangrijk aandeel. Het vee gebruikte de heidegebieden en de vochtige weilanden langs de Vlootbeek als weidegrond. Een kaartje, vervaardigd in 1867, toont dat de meeste grote boerderijen zich op de rand van heide en akkerland, tussen het dorp Posterholt en de Vlootbeek, bevonden.

Kaartmateriaal, vervaardigd in 1934, laat zien dat in de tussenliggende periode het grootste deel van het bodemoppervlak geschikt was gemaakt voor agrarisch gebruik. Desondanks kende de gemeente Posterholt in het tijdvak 1909-1930 een vrij sterke teruggang van de mannelijke agrarische beroepsbevolking. Na 1930 nam deze groep echter weer iets toe.

De verkavelingssituatie in de periode 1850-1940 wijkt enigszins af van het beeld, zoals dat destijds in de omliggende gemeenten bestond. Dit is vooral zichtbaar in het akkerland ten noordoosten van de kern Posterholt. De bezitseenheden waren gerangschikt in de directe nabijheid van de boerderijen. Voorts werd het verkavelingspatroon bepaald door een aantal evenwijdig aan elkaar verlopende wegen, die loodrecht op de Dorpsstraat van Posterholt stonden.

3.2 Niet-agrarisch

Industrie

Afgezien van de gebruikelijke beoefening van ambachten en nijverheid op kleine schaal, waren de industriële activiteiten, die tussen 1850 en 1940 in de gemeente Posterholt plaatsvonden, gering.

Rond 1850 bevond zich, ten zuidwesten van de kern Posterholt, in het kleigebied langs de Vlootbeek, een steenbakkerij. Rond 1935 werd dit bedrijf niet meer aangeduid op de topografische kaart.

4. Infrastructuur

4.1 Wegen

Tijdens het eerste kwart van de negentiende eeuw bestond het wegennet binnen de gemeente Posterholt slechts uit onverharde lokale en interlokale wegen. Rond 1870 was in die situatie enige verandering gekomen. De weg vanuit Roermond, via St. Odiliënberg in de richting van Heinsberg (Duitsland), waarlangs de bebouwing van de kern Posterholt was gesitueerd, was inmiddels verhard, evenals de weg vanuit Posterholt naar Vlodrop. Op de weg St. Odiliënberg-Posterholt werd vanaf 1851 tot geheven. Tussen 1870 en 1934 kwamen daar nog enkele verharde en verbeterde verbindingen bij, te weten wegen vanuit de kern Posterholt naar Annendaal, naar Voorst en, gedeeltelijk, in de richting van Reutje (gemeente St. Odiliënberg). Nieuwe wegen van minder belang werden aangelegd in de ontgonnen gebieden in het noordwestelijke deel van de gemeente bij de grens met St. Odiliënberg en in het deel van de gemeente ten zuiden van de kern Posterholt.

4.2 Waterlopen

De gemeente Posterholt heeft twee waterlopen binnen haar grenzen. Van west naar oost, komende vanuit de gemeente Montfort, doorstroomt de Vlootbeek, zuidelijk van het dorp Posterholt, de gemeente. De Leigraaf, een vertakking van de Vlootbeek, loopt ongeveer parallel langs de zuidzijde van de weg Roermond-Heinsberg. Beide waterlopen werden in het tijdvak 1850-1940 genormaliseerd, waardoor hun natuurlijke, meanderende karakter gedeeltelijk verloren ging.

4.3 Spoorlijnen en tramlijnen

De gemeente Posterholt werd in de periode 1850-1940 niet doorkruist door een spoorlijn. Wel liep vanaf het jaar 1915 de tramlijn vanuit Roermond via St. Odiliënberg en Posterholt naar Vlodrop door de gemeente. Al spoedig werd de lijn weer opgeheven vanwege de toenemende concurrentie van de busdiensten.

5. De gemeente Posterholt

5.1 Posterholt

De kern Posterholt ontstond als dochternederzetting van Vlodrop (gemeente Vlodrop), aan de rand van de kleiafzettingen langs de Vlootbeek. Het dorp kan gekarakteriseerd worden als een langgerekt straatdorp, waarbij de oorspronkelijke bebouwing geconcentreerd was langs een rond 1850 verharde weg uit de richting St. Odiliënberg naar Duitsland. Dit was de structuur die Posterholt in het begin van de negentiende eeuw, toen de gemeente ongeveer 830 inwoners telde, nog steeds had. De bebouwing had grotendeels een agrarisch karakter. Tussen circa 1820 en circa 1870 groeide het dorp in geringe mate. Ook het inwonertal groeide, en wel tot 1.350 inwoners in 1867. De lineaire structuur bleef volledig gehandhaafd.

De ontwikkeling na 1870 toont echter een ander beeld. De toename van het inwonertal, van 1.342 in 1899 tot 1.558 in 1909, ging samen met het ontstaan van enige nieuwe bebouwing. Daarbij werd voor het eerst de blik gericht op wegen buiten de oude Dorpsstraat. Gebouwd werd met name langs de weg, die aan de noordelijke zijde parallel aan de kern Posterholt loopt. Het betrof hier geen aaneengesloten bebouwing. Daarnaast nam de bebouwing langs de wegen richting Annendaal en Heinsberg toe. Het agrarische karakter van het dorp veranderde tussen 1870 en 1940 nauwelijks.

5.2 Ondanks de relatief geringe omvang van de ontwikkelingen die hier in de periode 1850-1940 plaatsvonden, dient toch enige aandacht te worden besteed aan de overige kernen in de gemeente Posterholt.

Rond 1850 bevatte de gemeente de gehuchten De Holst, gelegen in de noordpunt van de gemeente, Op de Donk, De Winkel en De Borgh, gesitueerd langs of in de directe omgeving van de weg Roermond-Heinsberg, en in de zuidpunt van de gemeente Voorste en Agterste Vorst. Deze kernen bestonden in de meeste gevallen uit enkele panden met een agrarische functie, gegroepeerd rond een grote boerenhoeve.

Tussen 1850 en 1940 veranderden structuur, omvang en karakter van de meeste gehuchten nauwelijks. In de kern Holst, voorheen De Holst, werden enkele panden bijgebouwd langs één van de secundaire wegen naar Vlodrop.

Op de Donk, De Winkel en De Borgh verloren hun status van duidelijk van Posterholt gescheiden kernen. Op de topografische kaart uit 1934 worden ze nog slechts als onderdelen van de kern Posterholt aangeduid.

De lintbebouwing tussen Posterholt en Op de Donk was tussen 1850 en 1940 dusdanig toegenomen dat een vrijwel aaneengesloten geheel was ontstaan. Daarnaast was in Op de Donk, naast een verdichting binnen de bestaande structuur, nieuwe bebouwing ontstaan. Rond 1940 was Op de Donk, nu aangeduid als het onderdeel De Donk, geworden tot een verlenging van de kern Posterholt in noordwestelijke richting. Voor het gehucht De Winkel, rond 1940 Winkel geheten, geldt hetzelfde. Ook deze kern werd opgenomen in het zuid-oostelijk deel van de kern Posterholt. De bebouwing van dit dorp was rond 1940 echter niet in dusdanige mate uitgebreid dat ook Borg,

voorheen De Borgh, erin opging. De bebouwing in Borg had enige uitbreiding ondergaan in de vorm van enkele panden langs de weg tussen Posterholt en de Nederlands-Duitse grens.

De kernen Voorste en Agterste Vorst werden in de periode 1850-1940, ofschoon steeds op enige afstand van elkaar gelegen, samengevoegd tot het dorpje Voorst. In het voormalige Voorste Vorst werd de bebouwing enigszins uitgebreid langs de Akerstraat. Het voormalige Agterste Vorst onderging tussen 1850 en 1940 geen noemenswaardige groei.

Buiten de in het voorgaande genoemde gehuchten bevatte de gemeente Posterholt rond 1850 slechts in geringe mate verspreide bebouwing in de vorm van enkele grote, geïsoleerd gesitueerde, boerderijen. Dit type bebouwing nam in het tijdvak tot 1940 slechts in zeer geringe mate toe.

Wat betreft de middelen van bestaan kan gesteld worden dat die buiten de agrarische sector uiterst gering waren. In 1932 vestigde zich in de gemeente een textielfabriek. Het fabriekspand met de bijbehorende opzichterwoningen bevindt zich, ofschoon niet meer met de oorspronkelijke functie, nog steeds in de kern Posterholt. De vooruitgang van de beroepsgroep "industrie en ambacht" in de periode 1909-1947 was echter vooral een gevolg van de industrialisatie van de nabije stad Roermond en van de toegenomen werkgelegenheid in de Mijnstreek.

Na 1940 vonden de ontwikkelingen in de gemeente met name plaats in de kern Posterholt. Zij stonden in nauwe samenhang met de ontsluiting van de gemeente door de aanleg van nieuwe wegen. Een belangrijke verbinding vanuit Roermond naar de Nederlands-Duitse grens werd ten noord-oosten van het dorp Posterholt aangelegd. Tussen Posterholt en Winkel kreeg de weg een zijtak in de richting van de gemeente Echt. Dit alles had duidelijke gevolgen voor Posterholt. Naast een aanmerkelijke verdichting binnen de bestaande lintbebouwing, ontstonden nieuwe woonwijken tussen de oude kern en de zojuist beschreven nieuwe wegen. Het oorspronkelijke karakter van agrarische dorp veranderde in dat van een woonkern voor mensen die veelal hun brood buiten de agrarische sector verdienen.

De overige kernen binnen de gemeente groeiden en veranderden in veel mindere mate. Nieuwe bebouwing ontstond hier slechts in geringe hoeveelheden en de kernen behielden hun overwegend agrarische karakter.

6. Conclusies

- 6.1 Naar aanleiding van het verrichtte veldwerk dienen omtrent de gemeente Posterholt de volgende opmerkingen de gemeentebescrijving af te ronden.
- 6.2 Betreffende de kern Posterholt kan opgemerkt worden dat de oorspronkelijke lineaire structuur van de nederzetting grotendeels bewaard is gebleven. De hoofdas van het dorp wordt gevormd door de Hoofdstraat, die een enigszins kronkelend verloop kent. Langs beide zijden van deze weg is betrekkelijk veel bebouwing uit de periode 1850-1940 aanwezig. Deze vertoont variatie wat betreft karakter en oorspronkelijke functie. Naast kleine boerderijtjes, nu doorgaans in gebruik als woonhuis, werden enkele grotere panden uit de periode rond de eeuwwisseling en uit de jaren 1920 en 1930 aangetroffen. De bouwstijl vertoont weinig afwisseling en kan in de meeste gevallen gekarakteriseerd worden als traditioneel en ambachtelijk. Buiten de Hoofdstraat komt woon- en agrarische bebouwing uit het tijdvak 1850-1940 voornamelijk voor langs de uitvalswegen, genaamd Roermondseweg en Heinsbergerweg. Hier worden panden uit zojuist genoemd tijdvak afgewisseld met objecten uit de periode na 1945. Relicten, ontstaan tussen 1850 en 1940, werden voorts sporadisch aangetroffen langs de overige vooroorlogse wegen. Steeds zijn de objecten gebouwd in een traditionele, relatief eenvoudige, bouwtrant. Enige speciale aandacht verdient de Posterholtse textielfabriek met bijbehorende opzichterswoningen, gelegen aan de Heinsbergerweg. Binnen de gemeente Posterholt zijn dit de enige overgebleven objecten met een industrieel karakter.
- 6.3 Buiten de kern Posterholt kent de gemeente slechts een geringe hoeveelheid bebouwing uit het tijdvak 1850-1940, voornamelijk bestaande uit boerderijen in de kernen Holst en Voorst. Een bijzonder element in de verspreide bebouwing wordt gevormd door "kasteeltje" Aerwinkel, gelegen bij de gemeentegrens met St. Odiliënberg. Dit landhuis vormt qua karakter, bouwstijl en schaal een uniek object in de gemeente Posterholt.
- 6.4 Uit de in het voorgaande beschreven bevindingen na de inventarisatie binnen de gemeente Posterholt kan geconcludeerd worden dat wat betreft deze gemeente in de periode 1850-1940 geen sprake kan zijn van stedenbouwkundige ontwikkelingen van enige omvang en importantie. Het aangeven van een stedenbouwkundige typologie wordt dan ook niet relevant geacht.

Literatuurlijst

1. Handboek der geografie van Nederland, Deel VI, Zwolle 1959.
2. J. Kuyper, Gemeente-atlas van Limburg, Maasbree 1981.
3. Lijst der Nederlandse gemeenten, 's-Gravenhage 1988.
4. Ph. van der Maelen, Dictionnaire Géographique du Limbourg, Assen 1978.
5. Drs. J.F.R. Philips, Drs. J.C.G.M. Jansen, Drs. Th.J.A.H. Claessens, Geschiedenis van de landbouw in Limburg 1750-1914, Assen 1965.
6. Dr. E. Roebroeck, Het land van Montfort, Assen 1967.
7. Drs. A. Steegh, Kleine monumentenatlas van Nederland, Zutphen 1976.
8. Streekplan Midden-Limburg ten oosten van de Maas, S.L. 1956.
9. Streekplan Noord- en Midden-Limburg, 3 Dln. S.L. 1982.

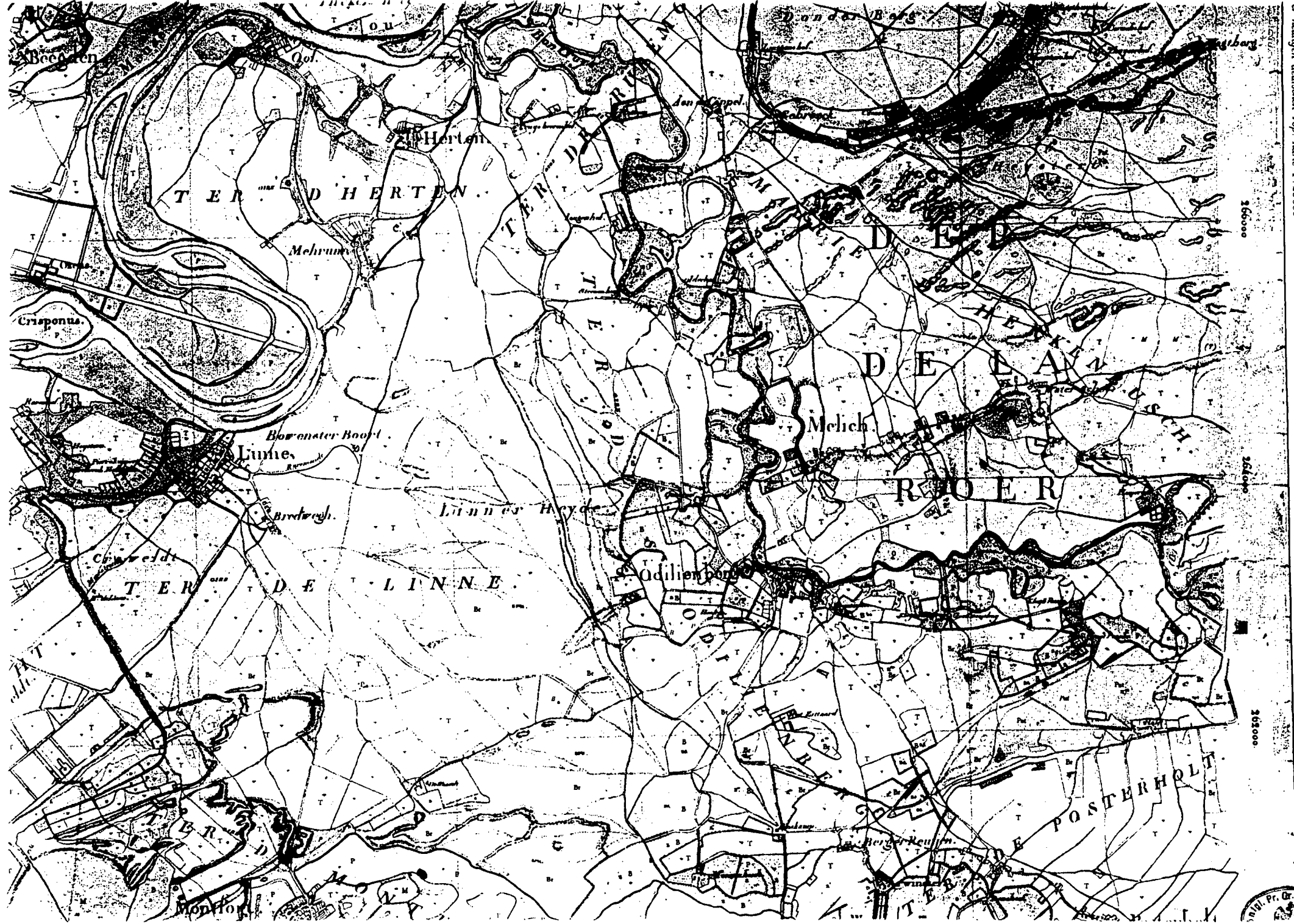
Kaartmateriaal

1. - Tranchotkaart nr. 48
Roermond 1803-1820
1:25.000
- Tranchotkaart nr. 55
Waldfaucht 1803-1820
1:25.000
- Tranchotkaart nr. 47
Herkenbosch 1803-1820
1:25.000
2. - Kaart uit J. Kuyper, Gemeente-atlas van Limburg
Posterholt 1867
1:40.000
3. - Topografische kaart nr. 750
Maasbracht 1934
1:25.000
- Topografische kaart nr. 751
Vlodrop 1934
1:25.000
4. - Kaart gemeente Posterholt 1982
1:10.000
5. - Kaart provincie Limburg, regio Midden-Limburg 1982
1:50.000

Lijst van bij de gemeentebescrijving gevoegde afbeeldingen

- I De huidige gemeente Posterholt
- II Tranchotkaart noord-westelijk deel gemeente Posterholt
- III Tranchotkaart zuid-westelijk deel gemeente Posterholt
- IV Tranchotkaart oostelijk deel gemeente Posterholt
- V De gemeente Posterholt in 1867
- VI Westelijk deel gemeente Posterholt in 1934
- VII Oostelijk deel gemeente Posterholt in 1934

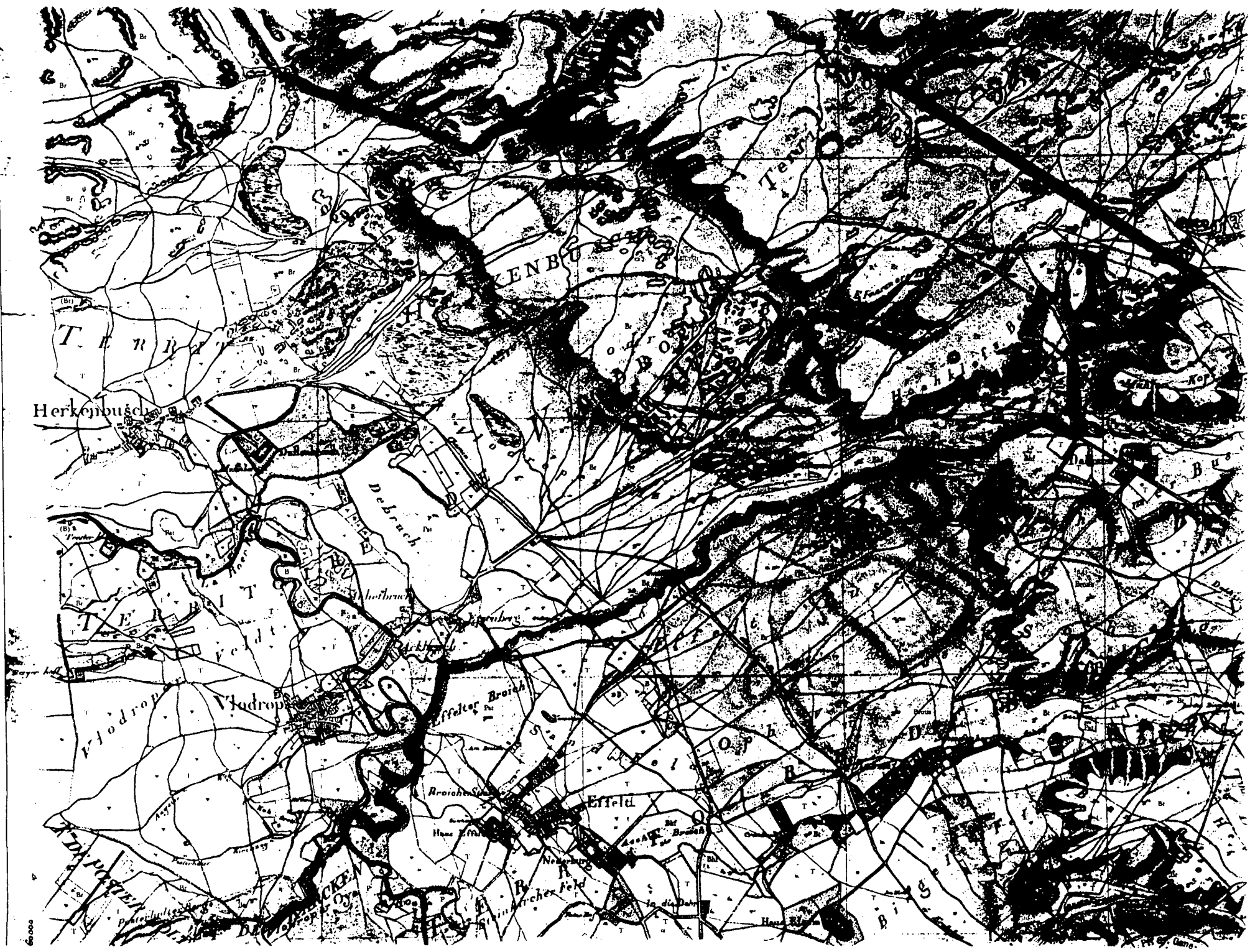

36000

34000

32000

Herkebusch

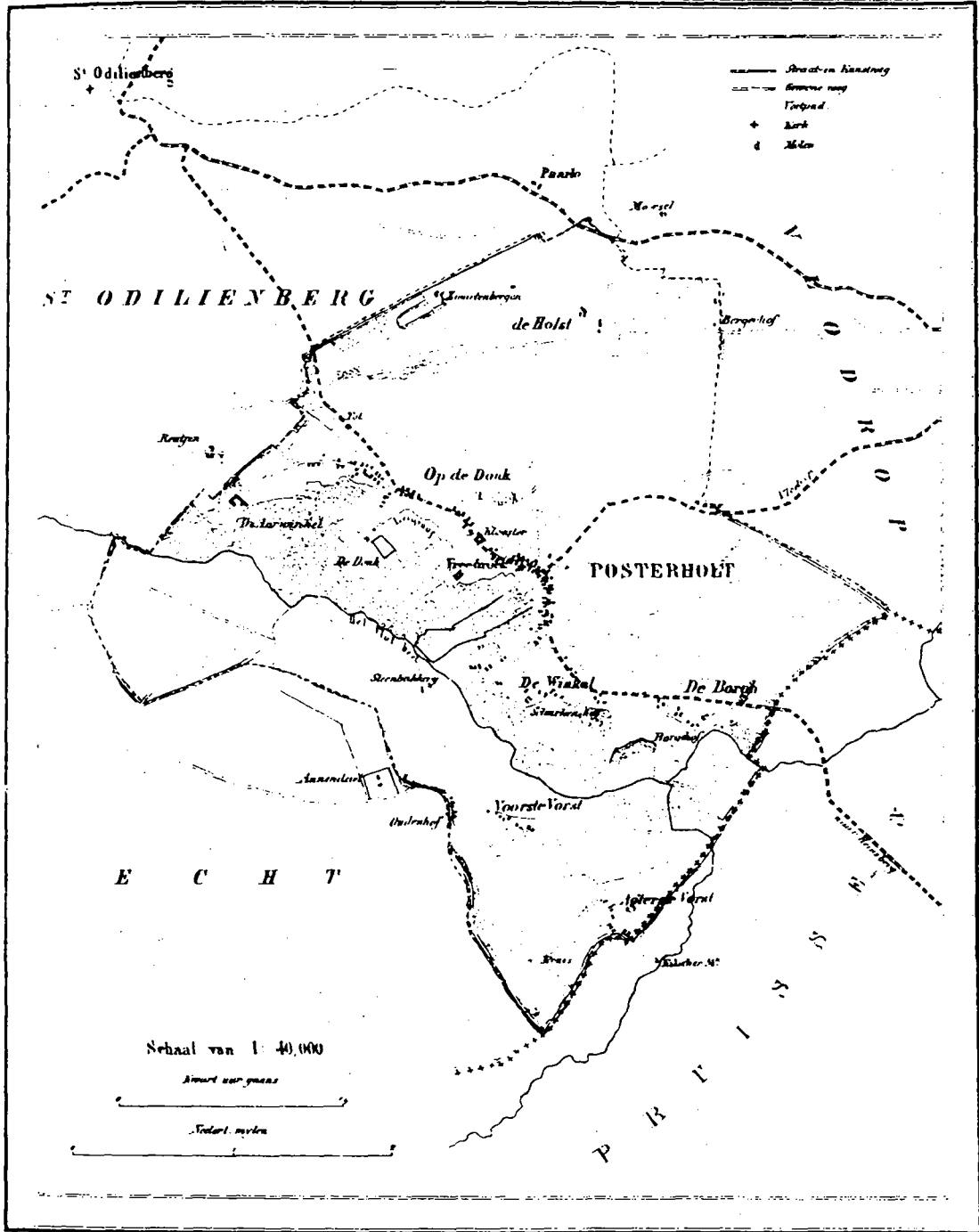
Vlodrop

Vlodrop

Eiffeler Brühl

Eiffel

Recherfeld

748	750	752
753	753	754

Uitgave 1933.

N° 750
MAASBRACHT.

Verbaad in 1934.

Schaal 1:25000.

N° 748 Roermond.

In verband met de bevoegdheid van het Ministerie van Waterstaat is het geheel der Rijksverkeerswegen.

Green *911/35*
 19147

Schaal van 5000 meter.

Bouwaanwijzing verricht in 1933.
 Foto-Mibo

